

ISSN 2645-7784

Journal of Urban Social Geography

© Department of Geography, Shahid Bahonar University of Kerman, Iran.

Spatial distribution Patterns analysis of vandalism, and explanation its associated factors in Jiroft city

Shahbazi, A.H.^{a,1}, Shahbazi, A.R.^b

^a Assistant Professor of Geography & Urban Planning, university of sistān and baluchestan, Zahedan, Iran.

^b Assistant Professor of Natural Geography, university of Zabol, Zabol, Iran.

Research Article

ABSTRACT

Objective: The phenomenon of vandalism destroys urban equipment, public property and buildings, or citizens and urban landscapes. This research pursues three goals; that include: analysis of the extent and severity of vandalism in the city of Jiroft, analysis of the spatial distribution of vandalism and explanation of factors associated with vandalism.

Methods: This is an applied, descriptive-analytical, survey study with a sample size of 383 citizens aged 15 years and older in Jiroft. Which data was collected through two-stage random sampling and a research made questionnaire with 7 Likert options. Also, Kolmogorov-Smirnov, Shapiro-Wilk, Kruskal-Wallis, Chi-square, test, and cross-tabulated analytical models have been used.

Results: Based on the non-parametric "test" model, the prevalence and severity of vandalism in Jiroft is moderate. However, the spatial distribution of vandalism in the neighborhoods of Jiroft, based on the results of nonparametric Kruskal-Wallis model, is very heterogeneous and has very significant differences. Meanwhile, the supplementary test "Middle-Kruskal-Wallis test" revealed that the rate and severity of vandalism in the five districts of Jiroft, by the independent variable "social, economic and physical-spatial status" in each of the five areas can be It is prediction and explanation.

Conclusion: First, the prevalence of vandalism in Jiroft based on citizens' judgments is moderate (not severe). But the spatial distribution of the phenomenon of vandalism at the five district is significantly different. The results showed; in the five districts of Jiroft, the highest prevalence of vandalism is in the calroud area and then in the Behjerd area. The lowest incidence of vandalism is seen in Beheshti and then Raja'i district, although Golbahar districts was moderate. Subsequent tests showed that the status of social (components of education and health), economic (components of employment and economy) and physical-spatial (components of services and facilities and urban equipment) in each of the five areas of Jiroft, predicting the rate and severity of occurrence Vandalism is in these districts.

Keywords: Vandalism, Jiroft, spatial distribution, vandalism explanation.

Received: February 17, 2021 Reviewed: May 30, 2021 Accepted: August 30, 2021 Published online: September 23, 2021

Citation: Shahbazi, A.H., Shahbazi, A.R (2021). *Spatial distribution Patterns analysis of vandalism, and explanation its associated factors in Jiroft city*, Journal of Urban Social Geography, 8 (2), 25-45 (In Persian)

DOI: [10.22103/JUSG.2021.2045](https://doi.org/10.22103/JUSG.2021.2045)

¹Corresponding author at: university of sistān and baluchestan, Zahedan, Iran. P.C: 9816745845, E-mail address: amir_sh@gep.usb.ac.ir (Shahbazi, A.H.).

الگویابی پراکنش فضائی وندالیسم و تبیین عوامل همپیوند آن

نمونه پژوهشی: شهر جیرفت

امیر حمزه شهبازی^a، علیرضا شهبازی^b

^a استادیار جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان، ایران.

^b استادیار جغرافیای طبیعی، دانشگاه زابل، زابل، ایران.

مقاله پژوهشی

چکیده

تبیین موضوع: پدیده وندالیسم، تجهیزات شهری، اموال و ابنیه عمومی یا شهروندان و چشم‌اندازهای شهری را تخریب و ناکارآمد می‌کند. این پژوهش سه هدف را که عبارتند از: تحلیل میزان و شدت وندالیسم در کل شهر جیرفت، واکاوی پراکنش فضائی وندالیسم و تبیین عوامل همپیوند با وندالیسم، دنبال می‌کند.

روش: این پژوهش کاربردی، توصیفی-تحلیلی، پیمایشی، با جامعه هدف ۳۷۷ نفری از شهروندان ۱۵ساله و بیشتر جیرفت است که با نمونه‌برداری تصادفی دومرحله‌ای و پرسشنامه محقق‌ساخته و طیف ۷ گزینه‌ای لیکرت، گردآوری شده است. از مدل‌های تحلیلی: کولموگروف-اسمیرنوف، شاپیرو ویلک، کروسکال‌والیس، کای‌دو، آزمون‌نشانه و جدول متقاطع بهره‌گیری شده است.

یافته‌ها: بر پایه نتایج مدل ناپارامتریک «آزمون‌نشانه»، میزان و شدت شیوع وندالیسم در جیرفت در حد متوسط است. لیکن، پراکنش فضائی پدیده وندالیسم در سطح محله‌های شهر جیرفت، بر پایه نتایج مدل ناپارامتریک کروسکال‌والیس، خیلی ناهمگن و دارای تفاوت‌های بسیار معنی‌داری می‌باشد. این در حالی است که، آزمون تکمیلی تست میانه -کروسکال‌والیس، آشکار نمود، میزان و شدت بروز وندالیسم در نواحی پنجگانه شهر جیرفت، توسط متغیر مستقل، تراز اجتماعی، اقتصادی و کالبدی این نواحی پنجگانه قابل پیش‌بینی و تبیین است.

نتایج: اولاً، میزان شیوع پدیده وندالیسم در جیرفت بر مبنای قضاوت شهروندان در حد متوسط (نه شدید) می‌باشد. لیکن پراکنش فضائی پدیده وندالیسم در سطح نواحی پنجگانه به گونه‌ای معنی‌دار بسیار متفاوت می‌باشد. نتایج نشان داد؛ در نواحی پنجگانه جیرفت، بالاترین میزان شیوع وندالیسم در ناحیه کلرود و سپس ناحیه بهجرد وجود دارد. کمترین میزان بروز وندالیسم در ناحیه بهشتی و سپس ناحیه رجائی دیده می‌شود، البته ناحیه گلپهار در حد متوسط بود. آزمون‌های بعدی نشان داد، وضعیت سطح اجتماعی (مؤلفه‌های آموزش و بهداشت)، اقتصادی (مؤلفه‌های اشتغال و اقتصاد) و کالبدی (مؤلفه‌های خدمات و تأسیسات و تجهیزات شهری) هریک نواحی پنجگانه شهر جیرفت، به گونه‌ای پیش‌بینی کننده میزان و شدت بروز وندالیسم در این نواحی است.

کلیدواژه‌ها: وندالیسم، جیرفت، پراکنش فضایی، تخریب‌گری، تبیین وندالیسم.

دریافت: ۱۳۹۹/۱۱/۲۹ **بازنگری:** ۱۴۰۰/۰۳/۰۹ **پذیرش:** ۱۳۹۹/۰۶/۰۸ **انتشار آنلاین:** ۱۴۰۰/۰۷/۰۱
استناد: شهبازی، امیر حمزه؛ شهبازی، علیرضا (۱۴۰۰). *الگویابی پراکنش فضائی وندالیسم و تبیین عوامل همپیوند آن*. دوفصلنامه جغرافیای شهری، ۸ (۲)، ۴۵-۲۵.

DOI: [10.22103/JUSG.2021.2045](https://doi.org/10.22103/JUSG.2021.2045)

^۱ **نویسنده مسئول:** دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان، ایران، کد پستی: ۹۸۱۶۷۴۵۸۴۵ رایانامه: amir_sh@gep.usb.ac.ir (امیر حمزه شهبازی).

مقدمه

وندالیسم، در برگیرنده طیف گسترده‌ای از رفتار تخریب‌گری بر میلمان شهری، تأسیسات و تجهیزات شهری، ابنیه عمومی، اموال منقول و غیرمنقول شهروندان، گرافیتی (دیوارنوشته با رنگ و ...) به قصد لذت‌جوئی است که علاوه بر خسارات شدید مالی، پیامدهایی بر ادراک زیبایی، احساس امنیت، سلامتی روحی و جسمی شهروندان دارد. وندالیسم، رفتاری است که فرد چیزی را برای لذت بردن نابود و معیوب می‌نماید (Pfathlicher, 2019:52). وندالیسم، سالانه بخش زیادی از منابع مالی مدیریت شهری را نابود می‌کند. یک پژوهش در سال ۹۱ در شهر مشهد نشان داد؛ خسارات وندالیسم حدود ۸۱۰ میلیارد تومان خسارت «به نرخ ۱۳۹۹ حدود ۱۵ هزار میلیارد تومان» بود (رفیعی‌دارانی و همکاران، ۱۳۹۳: ۳۵۱). وندالیسم، اختلال و به‌هم‌ریختگی فیزیکی و اجتماعی در پارک‌های عمومی، و کاهش میزان حضور و فعالیت فیزیکی را سبب می‌شود (Douglas, 2018: 119). میزان سلامتی از جمله ریسک بیماری قلبی و عروقی در پیوند غیرمستقیم با ادراک شهروندان از میزان اختلال در وضعیت محله مانند زباله، وندالیسم و ... است (Robinette, 2018: 70). از جمله نموده‌های وندالیسم در حوزه گردشگری، رفتار خرابکارانه بازدیدکنندگان است (Bhati and Badland, 2016: 91). بنابراین زیست‌پذیری شهری، نیازمند پایش محله و وضعیت آسیب‌پذیرها می‌باشد (et al, 2019: 94).

پدیده گرافیتی (دیوار نوشته با رنگ و ...) نیز نوعی وندالیسم، تخریب‌گری و بزهکاری تلقی (Teneyck, 2016: 218)، و از بدترین آسیب‌ها برای نماها و ابنیه است (Gomes et al, 2017: 20). بروز وندالیسم روی درخت‌های خیابان به خصوص زمانی که کوچک‌اند اثر منفی حیاتی دارد (Richardson, 2014: 425). وندالیسم جسمی و مصرف‌الکل با هر دو گروه مجرم و قربانی (Krieger, 2017: 89)، همچنین با خشونت، رخدادهای مجرمانه، قربانی شدن، وندالیسم، تجاوز جنسی، و رفتار ضداجتماعی ارتباط دارد (O'Brien et al, 2018: 335). نشانه‌های افسردگی، از جمله با ادراک امنیت و جرائم خشونت محور، به ویژه برای سالمندان، دارای ارتباط معنی‌داری می‌باشد (Wilson, 2018: 43)، و آن‌ها سطح پایین‌تری از خوشبختی را ابراز می‌کنند (Toma, 2015: 46). چرا که تعامل در فضای عمومی و مراودات و همبستگی اجتماعی سالخوردگان، با خوشبختی آن‌ها، پیوند دارد (Engel, 2016: 1). وندالیسم روی علائم ترافیکی و خسارات تعویض، ترمیم، و خسارت‌های نبود آن‌ها، زیاد است (خلیلی‌خواه و همکاران، ۱۳۹۵: ۱۹۲). رفتارهای ضد اجتماعی، با موقعیت اجتماعی خانواده و ضعف محله، مرتبط هست (Piotrowska, 2015: 27). وندالیسم بر لوله‌های انتقال نفت و گاز نیجریه نیز نمونه‌ای روشن است (Nwanya, 2018: 702). تلاش برای ورود به دایره‌المعارف ویکی‌پدیا و آسیب‌رسانی به متون این دانشنامه بین‌المللی نمونه دیگری از وندالیسم است (Martinez and Araujo, 2018: 248). در شهر جیرفت، برداشت عام (common sense)، مشاهدات میدانی و اظهارات شهروندان مبین رخنمون یافتن پدیده وندالیسم به مثابه چالش و آسیبی جدی می‌باشد. از آنجا که این ادراک عمومی، تاکنون در پژوهشی بررسی و تحلیل نیافته است؛ در واقع هیچ امکانی برای مستندسازی مسئله فوق در شهر جیرفت وجود ندارد. انتظار می‌رود پژوهش کنونی بازشدن راه برای تداوم پژوهش‌های دیگر با هدف تعمیق و گسترده‌تری تحلیل و نیز تعمیم نتایج آن باشد. این پژوهش مشخصاً به دنبال پاسخی، برای پرسش‌های زیر هست.

الف) شهر جیرفت، تا چه میزان با چالش پدیده وندالیسم (از نظر میزان و شدت بروز) درگیر است؟

ب) وضعیت پراکنش فضائی پدیده وندالیسم در سطح محدوده‌های مطالعاتی پنجگانه جیرفت چگونه است؟

ج) آیا سطح‌بندی وضعیت اقتصادی-اجتماعی و کالبدی محدوده‌های مطالعاتی شهر جیرفت، می‌تواند پراکنش

فضائی وندالیسم را در سطح محله تبیین نماید؟

پیشینه نظری

در چارچوب تئوری پنجره شکسته، پدیده گرافیتی گونه‌ای وندالیسم و به مثابه نوعی بزهکاری تلقی می‌شود (Teneyck, 2016: 218). ویژگی‌های فردی ممکن است نتواند نشانه‌های افسردگی را به طور کامل توضیح دهد؛ اما ویژگی‌های اقتصادی اجتماعی محله، جرم خشونت محور و ادراک ذهنی از ایمنی محله، بر علائم افسردگی، تأثیر مستقلاً دارد (Wilson, 2013: 43). میزان خوشبختی سالخورده‌گان، با مرادفات خیابانی و همبستگی اجتماعی، آن‌ها پیوند دارد (Engel, 2016: 1). وندالیسم و نشانه‌های فیزیکی آن (گرافیتی، خودروهای رها شده و اسقاطی، نشانه‌های مصرف مواد مخدر)، به شدت روی ادراک امنیت و ترس در فضاهای پارک اثرگذار است. به ویژه در راستای ادبیات جهانی سطح ترس جمعیت زن بالا و به عکس جمعیت مرد کمتر بود (Mahrous, 2018: 355). ویژگی‌های دموگرافیک مانند سواد، درآمد، بعد خانوار، قومیت، جنسیت و تراکم جمعیت در یوتا از کشور آمریکا میزان وندالیسم بر علائم ترافیکی را توضیح می‌دهد (Khalilikhah, 2016: 192). میزان همدلی، با رفتار ضد اجتماعی (پرخاشگری، تهاجم فیزیکی، سرقت، وندالیسم، آتش‌سوزی عمدی، پیوند دارد (Piotrowska, 2015: 47). ادبیات جاری، سه دلیل اصلی افزایش وندالیسم در مناطق مسکونی: را طراحی محیط مسکونی، خصوصیات اجتماعی ساکنان و سیستم مدیریت می‌داند. به ویژه دید از طریق پنجره‌ها، دسترسی ساکنین، و تراکم جوانان در شهرهای امارات متحده عربی، بر وندالیسم اثر دارد (Mushtaha & Hamid, 2016: 247). از دیدگاه روانشناسی، نوع شخصیت افراد و تفاوت‌های فردی در سادیسیم و سه گانه تاریک روانپزشی، نارسیسم و ماکیاولیسیسم می‌تواند؛ وندالیسم را پیش‌بینی کند (Pfattheicher, 2019: 52).

رویکرد دیگری که تازه‌گی دارد؛ پرداختن به وندالیسم سایبری، و نیز جرائم سایبری می‌باشد. جامعه به گونه فزاینده‌ای در حال دیجیتالی شدن است. از این رو، در سه دهه گذشته، پیشرفت‌های تکنولوژیکی فرصت‌های جدیدی برای وندالیسم، بزهکاری و جرائم از نوع سایبری و جرائم دیجیتالی ایجاد کرده است (Moneva et al. 2022). علیرغم ناچیز بودن ادبیات در زمینه وندالیسم سایبری، اخیراً تمرکز نسبتاً قابل توجهی بر این گونه وندالیسم گذاشته شده؛ چرا که این گونه وندالیسم سبب مشکلات بسیار زیاد مالی، زمانی، دارائی، ساخته‌ها، سرمایه‌ها و دستاوردهای سایبری شهروندان در مقیاس محلی تا جهانی می‌شود. اگرچه، بروز خارجی آن کمتر جنبه فیزیکی دارد (Holt & Bossler, 2014; Leukfeldt, 2019; Maimon & Louderback, 2017). نکته قبل توجه این هست که رویکردهای نظریه‌پردازان سنتی تا چه حد، در توضیح و تبیین پدیده وندالیسم سایبری کارآمدی دارد (Bossler, 2020; Holt & Bossler, 2014; Mir'o-Llinares & Moneva, 2019).

افرادی که به سایت‌ها حمله می‌کنند؛ گهگاه حتی برای شناساندن خود، برخی ویژگی‌های تماس خود را نیز جایگذاری می‌کنند (Holt, et al, 2020). برداشت و رویکرد تازه‌ای به وندالیسم، انگشت اشاره را به سوی وندالیسم زیست‌محیطی (Eco Vandalism) نشانه رفته و این باور را پذیرفته که نگرش به خرابکاری زیست‌محیطی از جمله آزادسازی غیرقانونی گونه‌ها در خارج از منطقه بومی‌شان سبب خسارات چشمگیری می‌شود (Ribeiro et al, 2017). برداشت و رویکرد تازه‌ای به وندالیسم، انگشت اشاره را به سوی وندالیسم زیست‌محیطی (Eco Vandalism) نشانه رفته و این باور را پذیرفته که نگرش به خرابکاری زیست‌محیطی از جمله آزادسازی غیرقانونی گونه‌ها در خارج از منطقه بومی‌شان سبب خسارات چشمگیری می‌شود (Ribeiro et al, 2017). در این راستا، این پژوهش، به لحاظ اهداف، مشخصاً، معطوف به سه حوزه است:

- الف) ارزیابی میزان شیوع پدیده وندالیسم در شهر جیرفت (از دیدگاه شهروندان).
- ب) تحلیل پراکنش فضائی وندالیسم و میزان معنی‌داری آن در سطح محله‌های مطالعاتی جیرفت.

ج) تبیین عوامل همپوند در بروز وندالیسم و شدت آن در محله‌های مورد مطالعه، با تأکید بر عوامل اقتصادی-اجتماعی و کالبدی محله که توان تبیین و پیش‌بینی وندالیسم را دارند.

پیشینه عملی

نادری (۱۳۸۹)، رفتارهای وندالیستی را در همدان بررسی و ارتباط معنی‌دار میان میزان مشارکت، احساس تعلق شهروندی، موقعیت اقتصادی، ادراک ناکامی و نابرابری در امکانات را با رفتارهای وندالیستی نشان داد. کرد کریمی و روشنایی (۱۳۹۵)، گونه‌شناسی و شیوع‌شناسی رفتارهای وندالیستی دانش‌آموزان متوسطه ناحیه یک همدان را بررسی و دریافتند؛ ناکامی اجتماعی پیش‌بینی‌کننده قوی رفتارهای وندالیستی بود. ریسی و همکاران (۱۳۹۶)، به بررسی رابطه سرمایه‌های اجتماعی و فرهنگی، فناوری‌های نوین، دلبستگی و جنسیت با گرایش به تخریب‌گری در دبیرستان‌های کرمان و جیرفت پرداخته، یافته‌ها نشان داد؛ دلبستگی به والدین به صورت منفی، مستقیماً بر گرایش دانش‌آموزان به تخریب‌گری اثر می‌گذارد.

محسنی تبریزی (۱۳۷۹)، در تحقیقی پیمایشی از ۱۹۲ نفر وندال ۱۰ تا ۲۵ ساله (از ۴۰۳ نفر افراد مراکز دارالتادیب، بازپروری، و زندان تهران)، رابطه پایگاه اقتصادی و اجتماعی، با وندالیسم تأیید شد. کشکر و همکاران (۱۳۹۰)، در نمونه ای ۳۷۷ نفری، از تماشاچیان فوتبال، رابطه نقش رسانه بر کنترل رفتارهای وندالیستی بررسی و رد شد. صمیمی و همکاران، منطقه ۲۰ تهران را مورد مطالعه قرار داده و برای مقابله با وندالیسم بر نظارت اجتماعی، احساس تعلق به مکان، روشنایی در شب، خانه‌های مخروبه، کمبود خدمات شهری، و ... تأکید نمودند. میرفردی و همکاران (۱۳۹۱)، به رابطه عوامل اجتماعی و گرایش به وندالیسم، پرداخته و اثر پایگاه اجتماعی-اقتصادی، جامعه‌پذیری و سن را با وندالیسم تأیید نمود. قبری و همکاران (۱۳۹۵)، عوامل تأثیرگذار بر وندالیسم در مبلان شهری تبریز را بررسی و دریافت که وندالیسم، با عوامل فردی، خانوادگی، اجتماعی، اقتصادی و مکانی دارای رابطه‌ای معنی‌دار است. نواح و کوپایی (۱۳۹۱)، با نمونه‌گیری ۴۰۰ نفری، به عوامل اجتماعی و شخصیتی مؤثر بر وندالیسم، در میان دانش‌آموزان دبیرستانی اهواز پرداخت؛ نتایج نشان داد که اجتماعی شدن در خانواده، گروه همسالان، مدرسه و سن پاسخگویان به صورت مستقیم یا غیر مستقیم بر وندالیسم مؤثر است. کشکر و همکاران (۱۳۹۶)، به وندالیسم در کتابخانه‌های عمومی پرداخته، و ارتباط وندالیسم با ویژگی‌های فرهنگی و اجتماعی جامعه محلی تأیید شد. تحقیق کریمی منجرمویی و فرهمند (۱۳۹۵)، وندالیسم را در میان جوانان لردگان بررسی و ارتباط مستقیم آن با وسایل ارتباط جمعی و رابطه با افراد بزهکار، تأیید شد. تامپسون (۲۰۱۲)، پس از مطالعه مروری در ادبیات وندالیسم گرافیتی در انگلیس نشان داد که این پدیده برای مدیران، صاحبان خدمات راه‌آهن و مسافران معضل مهمی است که هزینه‌های زیادی برای حذف و ترمیم خرابی‌ها نیاز دارد.

وون (۲۰۱۶)، بر مبنای نتایج ۱۶ مطالعه به این باور رسید که ایمنی در برابر پراکسی‌های وندالیسم و گرافیتی واجد اهمیت بالایی هست.

ویلسون (۲۰۱۳)، در پژوهشی نشان داد؛ بین جرائم خشونت محور و ادراک ذهنی ساکنین از میزان ایمنی محله و علائم افسردگی‌شان ارتباطی معنی‌دار وجود دارد.

ریچاردسون (۲۰۱۴)، علل آسیب درختان یک خیابان در آفریقای جنوبی را ارزیابی نمود. نتایج نشان داد؛ تقریباً ۴۰ تا ۶۰ درصد درختان تازه کاشته شده از بین رفته؛ و کلیه سازه‌های محافظ نابود شده بود.

کانرو (۲۰۱۵)، رابطه میان مصرف الکل در فضا-زمان معین را با جرائم خشونت‌آمیز در شهر بوفالو آمریکا بررسی نمود که تأیید گردیده است.

توما (۲۰۱۵)، در پژوهش وضعیت سالخوردگان انگلیسی نشان داد که افراد دارای ادراک منفی از امنیت محله، صرف نظر از وضعیت اقتصادی-اجتماعی، سلامتی و نشانه‌های افسردگی، سطح پایین‌تر خوشبختی را ابراز می‌کنند. پیوتروسکا و همکاران (۲۰۱۵)، در پژوهش فراتحلیلی، به این نتیجه رسیدند که سطح پایین وضعیت اقتصادی-اجتماعی خانواده با سطح بالایی از رفتار ضد اجتماعی در پیوند است.

خلیل‌الله (۲۰۱۶)، با تحلیل وندالیسم علائم ترافیکی، در یوتا از کشور آمریکا نشان داد، خسارات تعویض، ترمیم، نصب و هزینه مشکلاتی که برای شهروندان ایجاد می‌شود بسیار زیاد است. ماهروس (۲۰۱۶)، با تحلیل وضعیت وندالیسم در امارات متحده عربی نتیجه گرفت که طراحی سایت‌های مسکونی، دسترسی، دیده شدن از پنجره و مدیریت فضای عمومی در بروز وندالیسم مؤثر می‌باشد. انگل (۲۰۱۶)، پس از تحقیقی در محله متروی ونکور کانادا، نشان داد، میزان خوشبختی سالخوردگان، با تعامل و مراودات خیابانی و همبستگی اجتماعی، آن‌ها پیوند دارد. گومز (۲۰۱۷)، در پژوهشی به تفصیل وندالیسم گرافیتی، در نماها، اینبه سنگی و میراث فرهنگی را با توجه به نوع اسپری رنگ، پوشش محافظ، روش تمیز کردن، آلودگی شیمیایی، تغییرات فیزیکی بررسی و راهکارهای مشخصی ارائه نمود. کریگر (۲۰۱۷)، نتایج مطالعه وندالیسم جسمی در ۹۸۱ بزرگسال در آمریکا نشان داد. اکثریت افراد وندالیسم به جسم را تجربه، نیمی از آن‌ها مرتکب، و بیش از ۴۰ درصد خودشان (۱ یا ۲ بار) قربانی بوده‌اند.

روبینتی (۲۰۱۸)، یک مطالعه ۹۰۳۲ نمونه‌ای در آمریکا، انجام و نتیجه گرفت؛ ادراک انسجام و اختلالات در محله به گونه قابل توجهی با ریسک بیماری قلبی و عروقی مرتبط می‌باشد. ماهروس (۲۰۱۸)، طی پژوهشی در قاهره، نشان داد که میان نشانه‌های فیزیکی وندالیسم و ادراک عدم امنیت و ترس در فضاهای عمومی به ویژه برای جمعیت زن ارتباط وجود دارد. اوبراین (۲۰۱۸)، در انگلیس بازی‌های دانشگاهیان لیگ فصلی را بررسی و رابطه معنی‌دار میان الکل، خشونت، جرم، تهاجم، خرابکاری، تجاوز جنسی را تأیید نمود. نوانیا (۲۰۱۸)، با پژوهشی در نیجریه، نشان داد که وندالیسم بر خط لوله انتقال سوخت مشکلات زیادی ایجاد نموده است. فاتیچر (۲۰۱۹)، در پژوهشی با ۲۲۱ نمونه در آمریکا تفاوت‌های فردی در سادیسم، سه‌گانه تاریک روان‌پریشی، نارسیسم، ماکیاولیسم را تحلیل و نشان داد که تفاوت‌های فردی در سادیسم، پدیده وندالیسم را پیش‌بینی می‌کند.

داده‌ها و روش‌شناسی

تحقیق حاضر از نظر هدف از نوع کاربردی و از نظر ماهیت و روش تحقیق مورد استفاده از نوع روش‌های توصیفی-تحلیلی می‌باشد. همچنین این پژوهش، به اعتبار روش و ابزارگردآوری داده‌ها، پیمایشی است و داده‌ها با ابزار پرسشنامه بسته محقق ساخته گردآوری شده؛ گویه‌های پرسشنامه «۱۱۰ گویه» است. البته تعدادی از متغیرها در جریان تحلیل و ضرورت بازتحلیل، به صورت تلفیقی ایجاد شدند. لذا با احتساب ۱۱ مورد متغیرهای تلفیقی و کامپیوت شده جدید، تعداد متغیرهای تحقیق در فایل نهائی SPSS در مجموع به ۱۲۱ متغیر رسید که به شرح زیر است:

مشخصات فردی و اطلاعات زمینه‌ای پاسخگویان (۱۲ گویه)، ارزیابی کیفیت مسکن (۷ گویه)، وضعیت تأسیسات و تجهیزات شهری محله (۵ گویه)، وضعیت امکانات و خدمات شهری محله (۷ گویه)، وضعیت شرایط اقتصادی و اشتغال پاسخگو (۶ گویه)، وضعیت کیفی دسترسی به خدمات آموزشی (۴ گویه)، وضعیت دسترسی به تفریحات و سرگرمی در محله (۳ گویه)، وضعیت بهداشت محیط محله و دسترسی به خدمات درمانی (۶ گویه)، وضعیت جامعه مدنی، شهروندی، رضایت از عملکرد مدیران امور شهر و سرمایه اجتماعی (۱۱ گویه)، وضعیت محیط زیست (۴ گویه) و وضعیت کلی رضایت فرد از زندگی‌اش (۴ گویه).

- گویه‌های مرتبط با انواع نوشتن یا نقاشی، با رنگ یا ابزار حکاکی بر دیوار و ابنیه، فضاهای عمومی، نیمه‌عمومی مانند کتابخانه و سینما و یا فضاهای متعلق به شهروندان مانند مشاعات ساختمان (تعداد ۶ گویه).
  - گویه‌های تخریب، جابجایی، معیوب‌سازی و ناکارآمد نمودن اموال عمومی و نیمه‌عمومی، مشاعات، مبلمان شهری، تأسیسات و تجهیزات شهری، متعلقات و وسایل اتوبوس، مبلمان پارک‌ها و تأسیسات سرویس بهداشتی عمومی، لوازم و امکانات تلفن عمومی، ظروف زباله، تابلوهای راهنمایی، میدان‌ها و سالن‌های ورزشی، تأسیسات برق (تیرک-ها، کابل‌ها، لامپ‌ها، رستوران‌ها، فست‌فودی‌ها، پرتاب زباله، بطری و قوطی، تخریب اموال مدارس (تعداد ۱۷ گویه)
  - چسباندن اعلامیه در حد ناکارآمد نمودن مبلمان شهری، دیوار و درب و تابلو و ... (تعداد ۲ گویه)
  - شکستن شیشه ساختمان و خودرو، وجود ساختمان‌های با شیشه‌های شکسته، خط انداختن و تخریب خودرو، رنگ یا اسیدپاشی روی خودرو (تعداد ۴ گویه)
  - گویه‌های تلفیقی جدید ساخته شده با کامپیوت (تعداد ۱۱ گویه)
- ضمنا برای ارزیابی پاسخهای افراد نمونه، از طیف ۷ گزینه‌ای لیکرت (شامل گزینه‌های عالی، خیلی خوب، خوب، متوسط، بد، خیلی بد، وحشتناک) استفاده شد. جامعه هدف پژوهش، عبارتند از ۱۱۴۲۳۵ نفر جمعیت ۱۵ ساله و بیشتر شهر جیرفت (سرشماری ۱۳۹۵)، با حجم نمونه ۴۰۰ واحد که صحت ۳۸۳ پرسشنامه تأیید و مورد استفاده واقع شد. البته تعداد نمونه‌های مورد تحلیل در هر یک از متغیرها بستگی دارد به اینکه چه تعداد از پاسخگویان به آن گویه پاسخ داده باشند و لذا تعداد کل نمونه مورد تحلیل به ازای هر متغیر، متفاوت است. روائی ابزار تحقیق، با ارزیابی و تأیید اساتید و خبرگان تأمین گردیده است و پایایی تحقیق از طریق نتایج محاسبات شاخص آلفای کرونباخ تأیید گردید (تعداد آیتم‌ها ۲۹ و هم‌چنین آلفای کرونباخ، ۰/۹۲۷)، این در حالی است که اگر ۹۷ آیتم مورد محاسبه قرار گیرد این شاخص به ۰/۸۹۵ بالغ می‌گردد. لذا چون شاخص آلفای کرونباخ بالای ۰/۷۰ می‌باشد؛ پایایی مورد تأیید است.

روش نمونه‌گیری: به منظور پوشش آماری بهتر، از روش نمونه‌گیری دو مرحله‌ای استفاده شد. در مرحله اول، با استفاده از دیدگاه مطلعین شهر جیرفت، مبادرت به انتخاب قضاوتی (غیر تصادفی) پنج محدوده یا محله به مثابه پنج خوشه آماری گردید. با این هدف که این ۵ محدوده، در برگیرنده تمام اقشار و نماینده واقعی مردم شهر باشد. هدف در واقع، سطح‌بندی این ۵ محدوده در قالب ۵ سطح اقتصادی - اجتماعی و کالبدی بود.

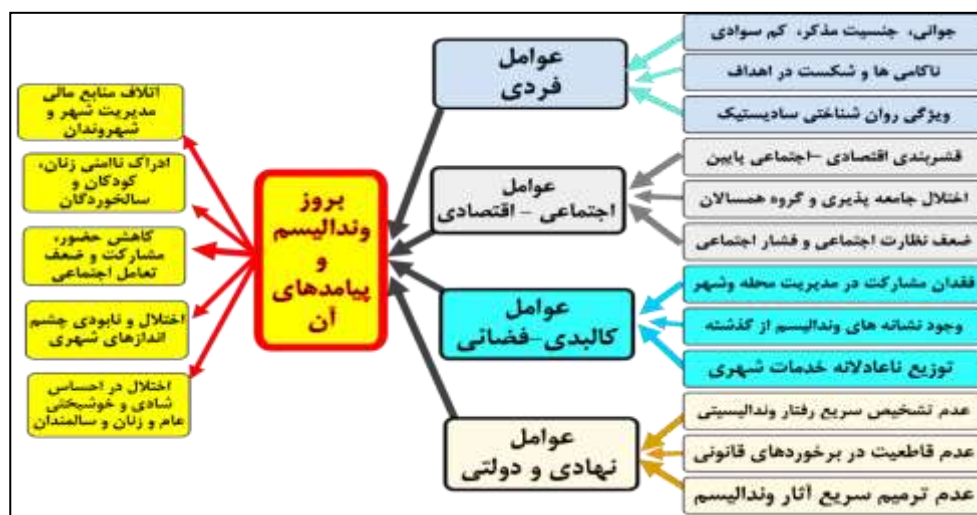
علت استفاده از روش رضایت ذهنی: واقعیت این است که، یکی از روش‌های معتبر برای سنجش وضعیت اقتصادی و اجتماعی و کالبدی - فضایی خانوارهای ساکن در محدوده‌های مطالعاتی پنجگانه، همانا استفاده از روش شاخص رضایت ذهنی شهروندان از وضعیت اقتصادی - اجتماعی و کالبدی محله سکونت‌شان است. به ویژه که اعتبار و صحت روش خوداظهاری شهروندان، در پژوهش‌های علمی و مجله‌های معتبر مورد استفاده و تأیید قرار گرفته که به شرح زیر می‌باشد: در بخش جغرافیا دانشگاه شفیلد، بر رویکرد متخصصین به سنجش عوامل ذهنی و خوداظهاری پاسخگویان تأکید شده گردیده (Ballas, 2013: 39). اعتبار و درستی روش رضایتمندی ذهنی شهروندان را، (Cheng et al, 2020)، هم‌چنین (Zheng et al, 2020) و (Rosas, 2019)، و اعتبار «احساس خوشبختی ذهنی» را (Seligman, 2011)، اصالت و اعتبار قائل شده‌اند این در حالی است که اهمیت بعد عاطفی و هیجانی، احساس خوشحالی و رویکرد فرهنگی توسط (Diener and Suh, 1997) و نیز (Moeinaddini, 2020) به کار گرفته شده است.

نحوه انتخاب نمونه: در مرحله اول نمونه‌برداری با کمک از اساتید دانشگاه، خبرگان محلی و آژانس‌های املاک، بر حسب مرغوبیت فضائی و تراز اجتماعی، اقتصادی محله‌های شهر جیرفت، تعداد ۵ محدوده که عرفاً محله شناخته می‌شود انتخاب گردید. با این دیدگاه که این ۵ محله پوشش‌دهنده کل اقشار اجتماعی و اقتصادی شهر جیرفت هستند که

عبارتند از، محله سطح یک: محدوده بهشتی، محله سطح دوم: محدوده رجائی، محله سطح سه: محله محدوده گلپهار، محله سطح چهار: محله محدوده بهجرد و محله سطح پنج: محدوده کلرود. وانگهی بسیار مهم است که شاخص‌های آماری گردآوری شده در نمونه برداری هم این سطح بندی را تأیید نماید. در مرحله دوم نمونه‌گیری، از هر یک از محدوده‌های پنجگانه، تعداد ۷۰ تا ۸۰ نمونه به روش تصادفی ساده انتخاب گردید. واقعیت این هست که نتایج و یافته‌های تحقیق آشکارا صحت این سطح بندی را تأیید نمود که جداول و نقشه‌های مربوطه، در بخش نتایج و یافته‌ها درج گردیده است.

مدل‌های تحلیلی تحقیق: عبارتند از: مدل ناپارامتریک کولموگروف اسمیرنوف و شاپیروویلیک (برای تشخیص نرمال بودن داده‌ها)، مدل استنباط آماری غیر پارامتریک کروسکال والیس (برای داده‌های ترتیبی غیرنرمال) مدل ناپارامتریک «نشانه» (برای داده‌های ترتیبی غیرنرمال). جدول متقاطع برای ارزیابی همزمان تعداد و درصد متغیرها.

مدل مفهومی تحقیق: در زمینه علل گرایش به وندالیسم، نظریات متفاوتی ارائه شده که عمدتاً معطوف به سه دیدگاه می‌باشد: الف) دیدگاه زیست‌شناختی که بیشتر بر دلایل ژنتیک و ارثی اتکا دارد. ب) دیدگاه روان‌شناختی، که وندالیسم را ناشی از شخصیت فرد وندال می‌داند. ج) دیدگاه جامعه‌شناختی، که اساساً رفتار وندالیستی را ناشی از فرایند جامعه‌پذیری فرد در اجتماع می‌داند. در تبیین جامعه‌شناختی، کجروی‌های اجتماعی و انحراف را به ساختار اجتماعی و جامعه ربط می‌دهند؛ که افراد را به رفتار انحرافی و ضداجتماعی سوق می‌دهد. در مجموع، پژوهش کنونی تبیین جامعه‌شناختی و رویکرد نظام‌گرا یا سیستمی را به عنوان چارچوب نظری مبنای پژوهش می‌داند. به این ترتیب، بروز وندالیسم توسط عوامل فردی، عوامل اجتماعی-اقتصادی، عوامل کالبدی-فضائی و عوامل نهادی-دولتی قابل پیش‌بینی و تبیین است. همچنین پیامدهای آن در پنج حوزه قابل احصاء و پیش‌بینی است (شکل ۱).

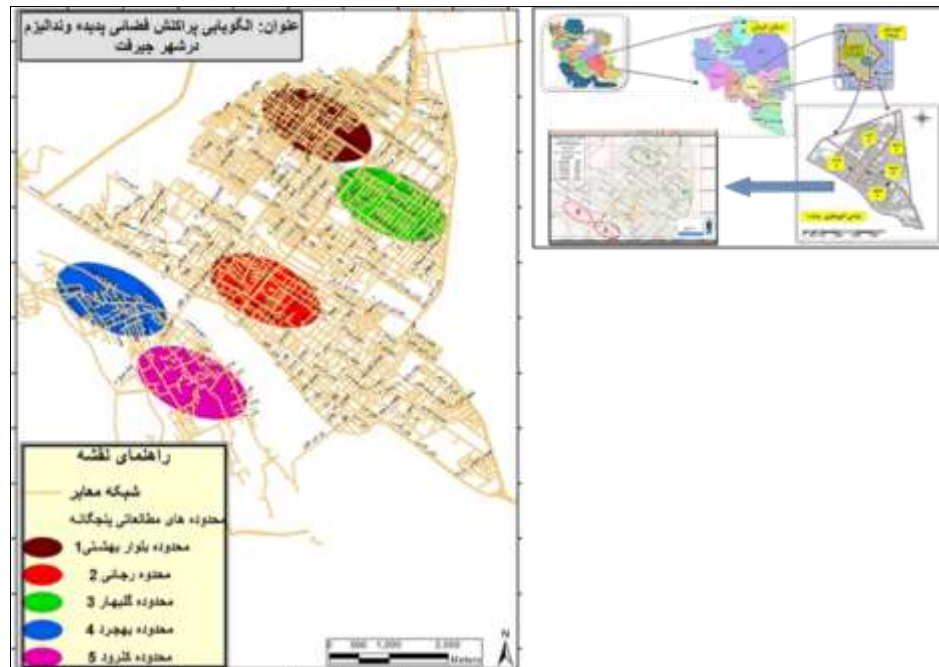
شکل ۱- مدل مفهومی تحقیق، منبع: نگارندگان ۱۴۰۰

قلمرو پژوهش

شهر جیرفت ۱۳۰۴۲۹ نفر جمعیت داشته (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۵) در ۲۴۰ کیلومتری شهر کرمان قرار دارد. شهر جیرفت مشتمل بر ۵ ناحیه شهرداری است که در شکل (۲) نشان داده شده است. طبق مصوبه شماره ۳۰۰/۶۲۶۱۰ مورخ ۱۳۹۳/۱۱/۲۷ (سایت شورای عالی شهرسازی و معماری ایران، ۱۳۹۸) در طرح جامع شهر جیرفت دو حوزه

روستائی در جنوب شهر و حوالی ساحل جنوبی هلیل رود به شهر جیرفت اضافه شد. این حوزه‌ها (محدوده کلرود و محدوده بهجرد) هم به عنوان بخشی از محدوده مطالعاتی هستند.

شکل ۲- موقعیت قلمرو پژوهش از سطح ملی تا سطح محدوده‌های مطالعاتی پنجگانه شهر جیرفت، ماخذ: یافته‌های تحقیق ۱۴۰۰

یافته‌ها

الف) یافته‌های توصیفی: جنسیت نمونه‌ها نشان می‌دهد: از میان ۳۸۵ نمونه این پژوهش، ۴۱ درصد زن و ۵۹ درصد مرد هستند. ۱۰٪ نمونه‌ها ۱۵ تا ۲۴ ساله هستند. ۶۶٪ نمونه‌ها ۲۵ تا ۴۴ ساله و ۲۱٪ نمونه‌ها هم ۴۵ تا ۶۵ ساله هستند. وضعیت قشربندی اجتماعی: یک گوپه در پرسشنامه گنجانده و از فرد نمونه سؤال شده، خود را جزو کدام قشر اجتماعی شهر می‌دانید؟ البته بر مبنای طیف لیکرت ۵ گزینه، از خیلی پایین تا خیلی بالا هم ارائه گردید. با روش خوداظهاری، معادل ۲/۵ درصد از پاسخگویان خودشان را قشر خیلی بالا. ۱۵٪ نمونه‌ها خود را قشر بالا دانسته‌اند (جمعاً ۱۷/۵٪). همچنین، ۱۷٪ نمونه‌ها خودشان را قشر پایین و ۶/۵٪ هم قشر خیلی پایین معرفی نموده‌اند (جمعاً ۲۳/۵٪). البته حدود ۵۹٪ نیز قشر متوسط را جایگاه خود می‌دانند. به جهت مالکیت مسکن: ۲۸٪ نمونه‌ها مستاجر، ۶۳٪ مالک بوده‌اند، همچنین مسکن ۷۴٪ نمونه‌ها ویلایی و ۲۰٪ آپارتمانی است. از لحاظ مالکیت وسیله نقلیه خانوار: حدود ۶۲٪ نمونه‌ها دارای خودروی شخصی، ۸٪ موتور سیکلت، ۲/۵٪ دارای دوچرخه و ۲۷٪ فاقد وسیله نقلیه هستند.

یافته‌های تحلیلی و استنباط آماری

بر مبنای اهداف تحقیق، اولین موردی که باید مورد تحلیل، ارزیابی و آزمون واقع گردد. میزان بروز وندالیسم و شدت آن در شهر جیرفت است. برای اینکه ارزیابی پدیده فوق به صورت سرجمع و برای کل انواع وندالیسم انجام شود، تمام متغیرهای مربوط به بروز انواع مختلف وندالیسم و شدت آن، در قالب متغیر جدیدی به عنوان «شاخص شدت رفتار وندالیستی» توسط نرم‌افزار SPSS کامپیوت یا ترکیب گردید. در گام بعدی ضرورت داشت، مشخص گردد آیا داده‌های شاخص جدید، نرمال هست یا خیر، تا مدل استنباط آماری مناسب وضعیت نرمالیتی داده‌ها انتخاب گردد. از این رو مدل

کولموگروف اسمیرنوف و شاپیروویلیک بهره‌برداری گردید. نتایج آزمون با این دو مدل در جدول (۱) آورده شده و با سطح معنی داری، $0/000$ نرمال بودن داده‌ها رد شد. پس باید مدل‌های مناسب جهت داده‌های غیرنرمال به کار گرفته شود.

جدول ۱- آزمون نرمال بودن داده‌های شاخص شدت رفتار وندالیستی در پنج محله شهر جیرفت

مدل استنباط آماری کولموگروف سمیرنوف ^۱		مدل شاپیروویلیک ^۲		
تعداد		آمار	درجه آزادی	سطح معنی داری
پارامترهای نرمال ^{a,b}	میانگین	۳۷۷	۰/۹۹۹	۳۷۷
	انحراف معیار	۱/۱۰۴		
بیشترین تفاوت کرانه‌ای	مطلق	۰/۲۰۴		
	مثبت	۰/۱۸۳		
	منفی	-۰/۲۰۴		
آماره آزمون		۰/۲۰۴		
Asymp. Sig. (2-tailed)		۰/۰۰۰ ^c		
آزمون فرض نرمال بودن a.		محاسبه شده از داده b.		نسخه اصلاح شده با (Lilliefors) c

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۰

نتایج اعتبارسنجی متدولوژیک انتخاب محدوده‌های پنجگانه درجدول (۲) آشکارا نشان می‌دهد که انتخاب محدوده‌ها و سطح‌بندی آن‌ها کاملاً معتبر و درست بوده است. به این دلیل که سطح‌بندی پنجگانه محدوده‌های مطالعاتی با میزان رضایت شهروندان از وضعیت زندگی‌شان، از خیلی خوب تا خیلی بد، ارتباط معنی داری با سطح‌بندی محدوده‌های مطالعاتی از سطح ۱ تا سطح ۵ دارد. برپایه نتایج تحلیل مقایسه‌ای جدول (۳) بالغ بر ۷۳ درصد شهروندان ساکن در محدوده ۱، وضعیت محل زندگی‌شان را خوب تا خیلی خوب می‌دانند. لیکن این نسبت برای ساکنان منطقه‌های ۲ و ۳ و ۴ و ۵ به ترتیب برابر با ۴۱ درصد، ۱۶ درصد، ۳ درصد و ۱ درصد بوده است. همچنین تحلیل مقایسه‌ای بین سطح‌بندی محدوده‌های مطالعاتی و میزان پدیده بی‌سواد و کم‌سواد (زیردیپلم و دیپلم) در محدوده مطالعاتی بر پایه دو نقشه در شکل (۳)، به روشنی بیانگر پیوند معنی‌دار شاخص بی‌سواد و کم‌سواد (زیر دیپلم و دیپلم)، در هر یک از محدوده‌های پنجگانه مطالعاتی با سطح‌بندی سلسله‌مراتبی آن‌ها است.

جدول ۲- تیجه سطح‌بندی پنج محدوده مطالعاتی و شاخص رضایت شهروندان از زندگی در محله خود

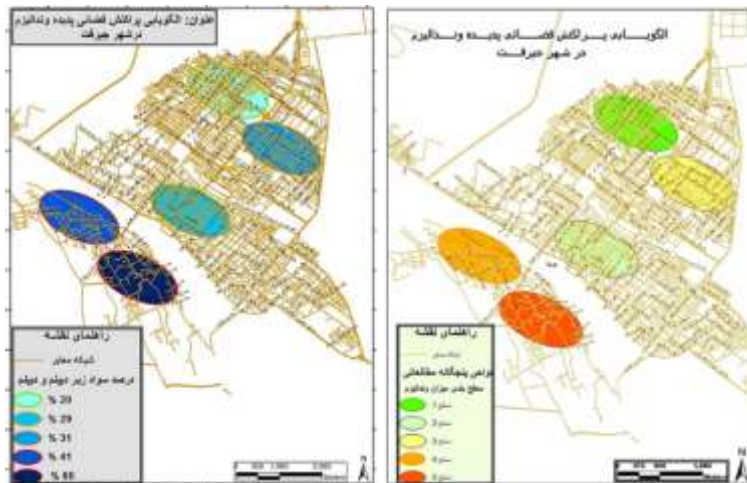
داده‌های معتبر = ۳۷۶ داده‌های از دست رفته = ۷ جمع کل داده‌ها = ۳۸۳		به طور کلی تا چه حد از زندگی در محله خود راضی هستید؟					جمع نمونه‌ها	
		خیلی بد	بد	متوسط	خوب	خیلی خوب		
سطح‌بندی پنج محدوده مطالعاتی بر مبنای قضاوت کارشناسان، مطلعین محلی و بنگاه املاک	محله خیلی تراز بالا - بهشتی	تعداد	۰	۰	۲۳	۴۱	۱۰	۷۴
		درصد	۰	۰	۳۱/۱	۵۵/۴	۱۳/۵	۱۰۰
	محله نسبتاً تراز بالا - رجائی	تعداد	۱	۳	۳۶	۳۰	۶	۷۶
		درصد	۱/۳	۳/۹	۴۷/۴	۳۹/۵	۷/۹	۱۰۰
	محله عمده‌تاً متوسط - گلپهار	تعداد	۰	۱۲	۵۲	۱۲	۰	۷۶
		درصد	۰	۱۵/۸	۶۸/۴	۱۵/۸	۰	۱۰۰
	محله نسبتاً تراز پایین - رهجرد	تعداد	۳	۲۷	۳۶	۷	۳	۷۶
		درصد	۳/۹	۳۵/۵	۴۷/۴	۹/۲	۳/۹	۱۰۰
	محله خیلی تراز پایین -	تعداد	۲۲	۲۹	۱۹	۳	۱	۷۴
		درصد	۲۹	۳۹	۲۵	۴	۱	۱۰۰

۱. Kolmogorov-Smirnov^a

۲. Shapiro-Wilk

	کلرود	درصد	۲۹/۷	۳۹/۲	۲۵/۷	۴/۱	۱/۴	۱۰۰
جمع	تعداد		۲۶	۷۱	۱۶۶	۹۳	۲۰	۳۷۶
	درصد		۶/۹	۱۸/۹	۴۴/۱	۲۴/۷	۵/۳	۱۰۰

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۰

شکل ۳- سطح‌بندی محدوده‌های پژوهش و تطبیق با میزان شاخص سواد در محدوده‌ها، منبع: یافته‌های تحقیق ۱۴۰۰

جدول ۳- نتیجه سطح‌بندی پنج محدوده مطالعاتی و شاخص رضایت شهروندان از زندگی در محله خود

		به طور کلی تا چه حد از زندگی در محله خود راضی هستید؟					جمع نمونه‌ها	
		خیلی بد	بد	متوسط	خوب	خیلی خوب		
سطح بندی پنج محدوده مطالعاتی بر مبنای قضاوت کارشناسان، مطلعین محلی و بنگاه املاک	محل نسبتاً تراز بالا - بهشتی	تعداد	۰	۰	۲۳	۴۱	۱۰	۷۴
		درصد	۰	۰	۳۱/۱	۵۵/۴	۱۳/۵	۱۰۰
	محل نسبتاً تراز بالا - رجائی	تعداد	۱	۳	۳۶	۳۰	۶	۷۶
		درصد	۱/۳	۳/۹	۴۷/۴	۳۹/۵	۷/۹	۱۰۰
	محل عمده‌تاً متوسط - گلپهاری	تعداد	۰	۱۲	۵۲	۱۲	۰	۷۶
		درصد	۰	۱۵/۸	۶۸/۴	۱۵/۸	۰	۱۰۰
	محل نسبتاً تراز پایین - رهجرد	تعداد	۳	۲۷	۳۶	۷	۳	۷۶
		درصد	۳/۹	۳۵/۵	۴۷/۴	۹/۲	۳/۹	۱۰۰
	محل خیلی تراز پایین - کلرود	تعداد	۲۲	۲۹	۱۹	۳	۱	۷۴
		درصد	۲۹/۷	۳۹/۲	۲۵/۷	۴/۱	۱/۴	۱۰۰
	جمع	تعداد	۲۶	۷۱	۱۶۶	۹۳	۲۰	۳۷۶
		درصد	۶/۹	۱۸/۹	۴۴/۱	۲۴/۷	۵/۳	۱۰۰

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۰

تحلیل رابطه میزان و شدت رفتار وندالیستی در شهر جیرفت از دیدگاه شهروندان: از دیدگاه شهروندان، بر مبنای طیف ۷ گزینه‌ای لیکرت (جدول ۴) میزان بروز وندالیسم در شهر جیرفت نشان می‌دهد که شهروندان معتقدند، میزان بروز و شدت رفتار وندالیستی (تخریب‌گری) در شهر جیرفت کمتر از حد متوسط است. به این اعتبار که ۴۴/۳

پاسخگویان، میزان مشاهده وندالیسم در جیرفت را، کم، خیلی کم، و هیچگاه دانسته‌اند. در مقابل ۱۶/۸٪ هم، مشاهده وندالیسم در جیرفت را، زیاد، خیلی زیاد و وحشتناک اعلام نموده‌اند. برای آزمون سطح معنی‌داری این نتایج، ضرورتاً از مدل استنباط آماری مناسب داده‌های غیرنرمال استفاده می‌گردد.

جدول ۴- میزان بروز وندالیسم در شهر جیرفت از دیدگاه شهروندان بر مبنای طیف ۷ گزینه‌ای لیکرت

جمع	هیچگاه	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد	وحشتناک	سایر (داده های از دست رفته)	تعداد
۳۸۳	۱۶	۳۸	۱۱۴	۱۴۶	۵۲	۷	۴	۶	۳۸۳
۱۰۰	۴/۲	۱۰/۱	۳۰/۲	۳۸/۷	۱۳/۸	۱/۹	۱	۱/۶	۱۰۰

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۰

مدل T تک گروهی^۱ برای داده‌های غیرنرمال مناسب نیست؛ مدل استنباط آماری «تست نشانه»^۲ استفاده شد. نتیجه آزمون در جدول (۵) نشان می‌دهد Z معادل ۶/۸۴۳- هست. لذا با عنایت به تعداد داده‌های کوچکتر از میانه، بزرگتر از میانه و مساوی با میانه^۳، میزان وندالیسم در شهر جیرفت پایین‌تر از شاخص میانه است و در سطح معنی‌داری ۰/۰۰۰ (کمتر از ۰/۰۵)، فرض بالابودن وندالیسم در شهر جیرفت رد می‌شود.

جدول ۵- نتایج آزمون شدت وندالیسم در جیرفت با مدل استنباط آماری ناپارامتری «تست نشانه» ویژه داده‌های غیرنرمال

سطح معنی داری	Z	آزمون	فرضیه صفر یا خنثی - Null hypothesis
۰/۰۰۰	-۶/۸۴۳	تست نشانه نمونه‌های مرتبط ^۴	شاخص وندالیسم در کل شهر جیرفت
		تعداد نمونه	فراوانی‌ها
		a. نشانه آزمون < شاخص وندالیسم در کل شهر جیرفت	تفاوتهای منفی ^۵ a
		b. نشانه آزمون > شاخص وندالیسم در کل شهر جیرفت	تفاوتهای مثبت ^۶ b
		c. نشانه آزمون = شاخص وندالیسم در کل شهر جیرفت کل	برابری ^۷ c
		۳۷۷	جمع

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۰

تحلیل پراکنش فضائی پدیده وندالیسم در سطح محله‌های شهر جیرفت

برای آزمون وضعیت توزیع فضائی پدیده وندالیسم در سطح محله‌های شهر جیرفت، در آغاز، نرمال بودن داده‌ها با تست کولموگروف-اسمیرنوف ارزیابی گردید. نتایج آزمون (جدول (۶) نشان می‌دهد؛ توزیع داده‌ها (در سطح معنی‌داری

1. One sample T test
2. Related samples sign test
3. median
4. Related samples sign test
5. Negative Differences
6. Positive Differences
7. Ties

۰/۰۰۰) نرمال نیست. بنابراین به جای استفاده از مدل آنالیز واریانس^۱، ضرورتاً مدل ناپارامتری کروسکال والیس، انتخاب و برای آزمون فرضیه مورد استفاده قرار می‌گیرد.

جدول ۶- تست کولموگروف، اسمیرنوف تک گروهی برای آزمون نرمال بودن توزیع داده‌ها

پنج محله مطالعاتی شهر جیرفت		کل شدت رفتار تخریبی کدگذاری شده	شاخص کل «شدت رفتار وندالیستی در شهر جیرفت و شاخص داده های متغیر پنج محله مورد مطالعه
تعداد		۳۷۷	
a,b پارامترهای نرمال	۳/۵۸	۳/۵۸	۳
	۱/۱۰۴	۱/۱۰۴	۱/۴۱۳
بیشترین تفاوت کرانه‌ای	۰/۲۰۴	۰/۲۰۴	۰/۱۶۲
	۰/۱۸۳	۰/۱۸۳	۰/۱۶۲
	۰/۲۰۴	۰/۲۰۴	۰/۱۶۲
آماره آزمون		۰/۲۰۴	۰/۱۶۲
Asymp. Sig. (2-tailed)		۰/۰۰۰ ^c	۰/۰۰۰ ^c
نسخه اصلاح شده توسط لیلی فورس (Lilliefors) c. محاسبه شده از داده‌ها. b. آزمون فرض نرمال بودن داده‌ها. a.			

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۰

فرآیند انتخاب و سطح‌بندی ۵ محله مطالعاتی منتخب شهر جیرفت، قبلاً در مبحث داده‌ها و روش تحقیق گفته شد و نیازمند تکرار نیست. طبق نتایج آزمون کروسکال والیس (جدول ۷ و ۸) و شکل (۴) که برای تحلیل پراکنش فضایی «شاخص تلفیقی رفتارهای وندالیستی» در سطح محله‌های شهر جیرفت بکار گرفته شد، آشکار گردید؛ در سطح محله‌های شهر جیرفت، میزان بروز و شدت رفتار وندالیستی، به گونه معنی‌داری، ناهمگن است. از این رو فرض یکسان بودن میزان بروز رفتار وندالیستی در شهر جیرفت با سطح معنی‌داری ۰/۰۰۰ رد شد. بدیهی است، تلاش گردد عوامل هم پیوند رفتار وندالیستی جستجو گردد. چرا که پراکنش فضایی این پدیده در صلاحیت تخصصی برنامه‌ریزی شهری هست.

میانگین شدت رفتار وندالیستی	تعداد نمونه	محله‌های پنجگانه مطالعاتی	جدول ۷- نتایج آزمون پراکنش فضایی وندالیسم، در محله‌های پنجگانه جیرفت با مدل کروسکال والیس Kruskal-Wallis Test
۱۳۹/۰۳	۷۷	بهشتی	شاخص کل شدت رفتار وندالیستی
۱۷۰/۱۸	۷۶	رجائی	
۲۰۰/۱۷	۷۵	کلبهار	
۲۱۵/۱۶	۷۷	بهجرد	
۲۲۰/۴۲	۷۴	کلرود	
-	۳۷۷	جمع ۵ محله	

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۰

جدول ۸- آزمون معنی‌داری پراکنش شاخص شدت رفتار وندالیستی در سطح ۵ محله جیرفت

A B آماره های تست کروسکال والیس	
کای دو	۳۲/۳۰۱
درجه آزادی	۲
سطح معنی‌داری فرض شده.	۰/۰۰۰
^B متغیر گروه‌بندی = محله	a (Kruskal Wallis Test)

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۰

تحلیل رابطه ویژگی‌های اقتصادی، اجتماعی و کالبدی-فضایی محلات جیرفت با میزان وندالیسم

- بر مبنای اهداف پژوهش، سومین گام تحلیل، ارزیابی و آزمون، رابطه وندالیسم و عوامل همپیوند آن می‌باشد. در این مرحله از فرآیند پژوهش، تلاش گردیده تا مشخص گردد که آیا میزان بروز وندالیسم و شدت آن در شهر جیرفت را می‌توان از طریق شاخصی به نام «جایگاه اقتصادی-اجتماعی و کالبدی-فضایی» محله‌های شهر جیرفت، توضیح داد و پیش‌بینی نمود. رابطه میزان «بروز وندالیسم» در سطح محله‌های منتخب، ملاحظاتی وجود داشت که عبارتند از: اولاً توزیع داده‌ها نرمال نیست. ثانیاً متغیر وابسته یعنی شدت بروز وندالیسم، در قالب طیف هفت گزینه‌ای لیکرت (شامل: هیچگاه، خیلی کم، کم، متوسط، زیاد، خیلی زیاد، وحشتناک) اندازه‌گیری شده است؛ لیکن متغیر مستقل یعنی سطح‌بندی محله‌ها (بر مبنای مؤلفه‌های اجتماعی، اقتصادی و کالبدی-فضایی) دارای پنج گزینه هست (به ترتیب از بالاترین به پایین‌ترین سطح شامل سطح ۱، سطح ۲، سطح ۳، سطح ۴، سطح ۵) این داده‌ها در جدولی به شکل مستطیل قرار می‌گیرد که (۷ در ۵) می‌باشد. ثالثاً تعداد نمونه‌ها زیاد و حدود ۳۷۰ واحد است؛ همچنین داده‌های تحقیق دارای مقیاس ترتیبی یا رتبه‌ای می‌باشند.

از این‌رو، با عنایت به ۴ ویژگی فوق، مدل استنباط آماری ناپارامتری کروسکال والیس استفاده شد که در واقع جانشین مدل پارامتری ANOVA یا بعضاً مدل کای دو هست؛ نتیجه آزمون در جدول (۹) نشان می‌دهد، ارتباط میان سطح‌بندی محله‌ها بر مبنای مؤلفه‌های اجتماعی، اقتصادی و فضایی-کالبدی به مثابه متغیرهای مستقل از یکسو، با شاخص شدت بروز وندالیسم در محله از سوی دیگر، به مثابه متغیر وابسته، در سطح معنی‌داری ۰/۰۰۰ تأیید گردید. به عبارتی میان متغیر کم‌سواد (سواد زیر دیپلم و دیپلم) و میزان مطلوبیت کیفیت زندگی شکل (۴) پیوند معکوس دیده می‌شود.

جدول ۹- نتایج آزمون رابطه سطح‌بندی محله‌ها با میزان بروز و شدت وندالیسم (تست میانه-کروسکال والیس)

شخص تلفیقی	سطح‌بندی پنجگانه اقتصادی، اجتماعی و کالبدی محله‌های شهر جیرفت				
	محلّه کاملاً تراز بالا - بهشتی	محلّه نسبتاً تراز بالا - رجائی	محلّه متوسط-گلپه‌ار	محلّه نسبتاً نامناسب - بهجرد	محلّه خیلی نامناسب - کلرود
میزان بروز و شدت رفتار وندالیستی	۵	۶	۱۰	۱۴	۲۹
کوچکتر یا مساوی میانه	۷۰	۷۰	۶۵	۶۳	۴۵

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۰

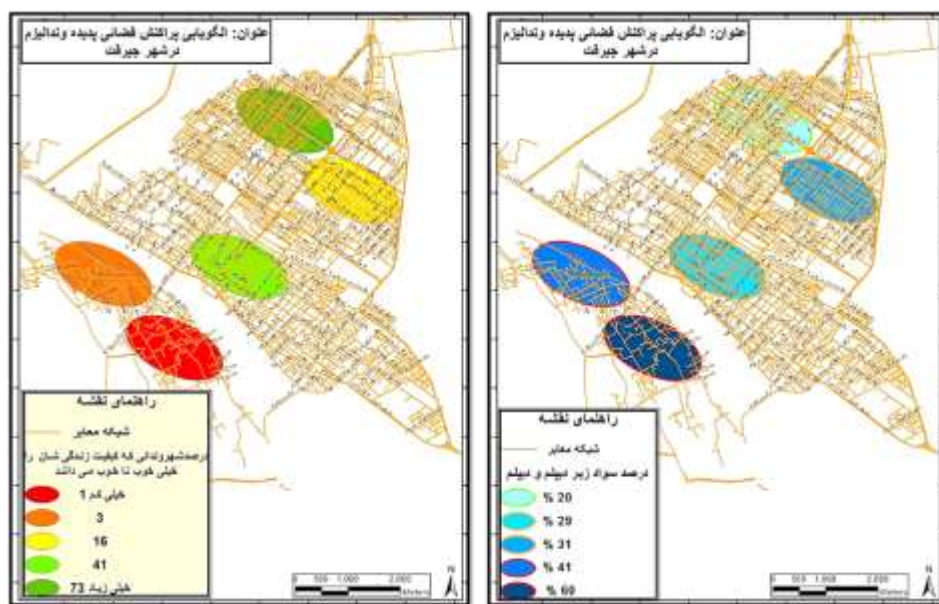
دنباله جدول ۹- نتایج آزمون رابطه سطح‌بندی اقتصادی، اجتماعی و کالبدی محله‌ها با میزان بروز و شدت وندالیسم (تست میانه-کروسکال والیس)

آماره‌های آزمون شلخص تلفیقی میزان بروز و شدت رفتار وندالیستی آماره‌های آزمون a	
تعداد	۳۷۷
میانه	۴
مربع کای	۳۷/۸۶ ^b
درجه آزادی	۴
سطح معنی‌داری مجانب	۰/۰۰۰
متغیر گروه‌بندی محله - a	
صفرسلول (۰/۰٪) فراوانی مورد انتظار کمتر از ۵ دارند و کمترین فراوانی مورد انتظار ۱۲/۴ هست. b	

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۰

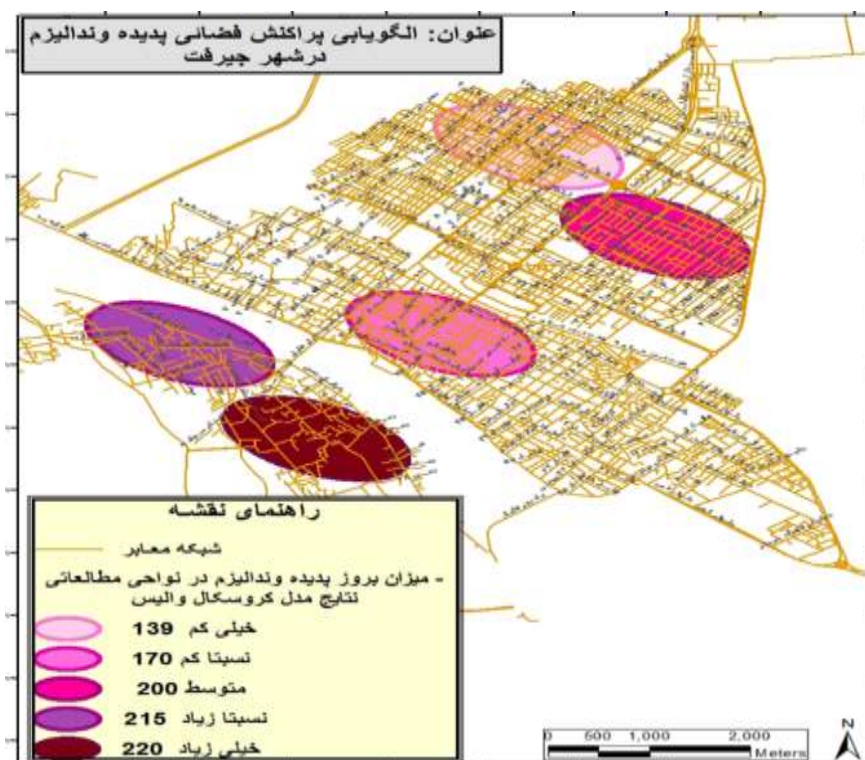
جدول ۱۰- نتایج آزمون کروسکال والیس-ارتباط شدت بروز وندالیسم و مؤلفه‌های اجتماعی، اقتصادی و کالبدی محله

مولفه وضعیت آموزش و بهداشت	مولفه وضعیت اشتغال و اقتصاد	مولفه وضعیت خدمات، تاسیسات و تجهیزات شهری	a,b آماره های آزمون کروسکال والیس
۳۵/۰۶۵	۴۷/۸۷۳	۳۶/۹۰۱	کای دو برای کروسکال والیس
۴	۴	۴	درجه آزادی
۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	سطح معنی داری
مؤلفه شدت شیوع وندالیسم در محله = متغیر گروه بندی. b. Kruskal Wallis Test منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۰			

شکل ۴- تحلیل تطبیقی شاخص بیسوادی و کم‌سوادی (زیر دیپلم و دیپلم) با شاخص کیفیت زندگی، منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۰

نکته قابل توجه این است که بر مبنای یافته‌های تحقیق، بیشترین میزان بروز وندالیسم مربوط به محدوده‌هایی از شهر جیرفت است که بی‌سوادی یا کم‌سوادی در آنجا بیشتر رخ نموده است. مقایسه نقشه‌های موضوعی شماتیک در شکل (۵) نشان می‌دهد بین شاخص میانگین سطح سواد شهروندان محدوده‌های مطالعاتی و میزان کیفیت زندگی شهروندان رابطه معکوسی دیده می‌شود؛ اما میان رابطه کیفیت زندگی شهروندان با میزان بروز وندالیسم هم رابطه معکوس و معنی‌داری وجود دارد.

شکل ۵- میزان بروز پدیده وندالیزم در ۵ محدوده مطالعاتی تحقیق، منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۰

نتیجه‌گیری

یافته‌های پژوهش کنونی، با تحقیقات مشابه ارزیابی گردید. نتایج این ارزیابی مقایسه‌ای به شرح زیر است: با یافته‌های تحقیق فتایکر^۱ (۲۰۱۹: ۵۲) که وندالیسم به قصد لذت توسط وندال انجام می‌شود؛ با یافته‌های بدلند^۲ (۲۰۱۹: ۹۴)، مبنی بر ضرورت و اهمیت پایش محله و وضعیت آسیب‌پذیرها، با یافته‌های رفیعی‌دارانی و همکاران، (۱۳۹۳: ۳۵۱)؛ در خصوص اهمیت خسارات مالی هنگفت ناشی از وندالیسم بر دوش مدیریت شهری، با یافته‌های تحقیق داگلاس، مبنی بر بازتاب وندالیسم در فضاهای عمومی و اختلال و بهم‌ریختگی فیزیکی و اجتماعی در پارکها (داگلاس^۳: ۱۱۹)؛ با یافته‌های گومز^۴ (۲۰۱۷) در مورد تلقی گرافیتی به عنوان گونه‌ای وندالیسم، و خسارات به نماها و ابنیه مانند آلودگی شیمیایی، تبعات جانبی و تغییرات فیزیکی؛ همچنین با یافته‌های ماهروس^۵ (۲۰۱۸: ۳۰۵۵)، در خصوص نشانه‌های فیزیکی وندالیسم و ادراک عدم امنیت و ترس در فضاهای پارک، که نشانگر سطح بالای بی‌نظمی اجتماعی، و عدم کنترل است. با یافته‌های توما^۶ و همکاران (۲۰۱۵: ۴۶)، به لحاظ ارتباط میان میزان خشونت و ادراک ایمنی در محله و نشانگان افسردگی برای همه از جمله برای سالمندان همسانی دیده می‌شود.

نتایج پژوهش و تحلیل، آزمون و استنباط آماری پارامتریک و ناپارامتریک نشانگر این است که اولاً در شهر جیرفت شیوع وندالیسم، در حد متوسط و حتی اندکی کمتر مواجه می‌باشد. بنابراین فرض اولیه که در پاسخ به سؤال اول پژوهش

1.Pfattheicher

2. Badland

3.Douglas

4.Gomes

5.Mahrous

6.Toma

مبنی بر بالا بودن میزان وندالیسم در شهر جیرفت مطرح بود، تایید نگردید و در سطح معنی‌داری ۰/۰۰۰ رد شد. هدف دوم تحقیق این بود که، وضعیت پراکنش فضایی وندالیسم در سطح شهر جیرفت (محل‌های منتخب) تحلیل و ارزیابی گردد. نتایج تحلیل و آزمون (با مدل استنباط آماری غیر پارامتریک کروسکال والیس) نشان داد؛ پراکنش فضایی پدیده وندالیسم در محل‌های شهر جیرفت در سطح معنی‌داری ۰/۰۰۰ متفاوت و ناهمسان است. بنا براین مشخص گردید؛ محل‌های مختلف شهر جیرفت با شیوع یکسان پدیده وندالیسم مواجه نیستند. تا این مرحله از پژوهش هنوز عامل موثر و هم‌پیوند با وندالیسم در سطح شهر جیرفت، آشکار نگردیده است. طبق نتایج تحقیق و آزمون با مدل‌های استنباط آماری ناپارامتریک، میان وضعیت مولفه‌های اجتماعی، اقتصادی و کالبدی هر محله با شدت شیوع وندالیسم در آن محله ارتباطی با سطح معنی‌داری ۰/۰۰۰ وجود دارد. طبق جمع‌بندی‌ها، شهر جیرفت بر خلاف فرضیه اول، با شیوع گسترده وندالیسم مواجه نیست. لیکن یافته‌های تحقیق پیمایشی کنونی (مشخصاً نتایج آزمون فرضیه سوم و نیز نتایج آزمون فرضیه دوم)، آشکارا تبیین جامعه‌شناختی پدید وندالیسم را تایید می‌کند. به این اعتبار که بر مبنای تحلیل پراکنش فضایی پدیده وندالیسم، هر محله که وضعیت اجتماعی، اقتصادی و کالبدی نامناسبتری دارد؛ بیشتر با وندالیسم مواجه است. و ارتباطی معکوس بین وندالیسم و مولفه‌های سه‌گانه فوق (اجتماعی، اقتصادی و کالبدی) است. به این اعتبار تبیین جامعه‌شناختی وندالیسم تایید و تبیین وراثتی و بیولوژیک وندالیسم و نیز تبیین روان‌شناختی وندالیسم تایید نشد، چرا که به زعم نگارنده هر گونه اختلال سادیستیک در شخصیت فرد وندال یا تخریب‌گر، عمدتاً محصول شخصیت جبری و ژنتیک او نیست بلکه محصول فرایند جامعه‌پذیری و یادگیری است.

مشکلات و محدودیت‌های تحقیق: به صورت مشخص دو چیز بود. اول اینکه پژوهشگر قادر نبود مستقیماً با افراد وندالیست یا تخریب‌گر مصاحبه و داده‌ها و اطلاعات از آنها دریافت نماید. چرا که مستلزم تغییر در ابزار تحقیق از پرسشنامه به مصاحبه عمیق، و تغییر محدوده مطالعاتی از ۵ محله مورد نظر کنونی، به فضاهای تمرکز و دسترسی به دارالتادیب، اندرزگاه و ندامتگاه بود. دوم، دشواری و محدودیت همکاری شهروندان و زمان و انرژی زیادی که مصرف جلب اعتماد و تاکید بر صداقت پاسخگویان گردید.

پیشنهادها

با عنایت به سؤالات، اهداف و نتایج آزمون فرضیه‌ها، پیشنهاد می‌گردد:

الف) برای مقابله با وندالیسم، اصلاح و بهینه شدن روند جامعه‌پذیری به ویژه در محل‌های با تراز پایین‌تر توسعه اقتصادی و اجتماعی و کالبدی، در اولویت قرار گیرد. این رویکرد علاوه بر مدرسه، معطوف به نقش رسانه‌ها، مراکز فرهنگی، نهادها، افراد دارای مرجعیت و منزلت و افرادی که احیاناً نقش نمونه می‌باشند مانند سلبریتی‌ها، ورزشکاران، نخبگان، مساجد، ... هست. ب) نظارت اجتماعی و فشار اجتماعی در مقابل وندالیستها یا تخریب‌گرها با فرهنگ‌سازی عمومی در اولویت قرار گیرد. ج) تدوین و تصویب قانون و موازین برای مقابله قاطع با وندالیسم (به ویژه در زمینه شدت برخورد و اجرائی شدن موازین) تقویت گردد تا افراد وندالیست، از پیامد نسبی رفتارشان ترس داشته باشند. د) با هر گونه رفتار وندالیستی در کمترین زمان ممکن برخورد شود؛ چون تاخیر در برخورد باعث کم شدن اثر آن می‌شود. همچنین تبعات وندالیسم، با سرعت ترمیم، بازسازی، عادی سازی و برای استفاده مجدد آماده شود. از جمله در زمینه وندالیسم با رنگ و حکاکی و آثار هر اقدام نوشتاری خیلی زود برخورد و حذف و ترمیم و عادی سازی شود.

References:

- ابراهیمی، رحمان؛ ریاحی‌نیا، نصرت (۱۳۹۶). *مطالعه وندالیسم در کتابخانه‌های عمومی کشور با تأکید بر ویژگی‌های جامعه محلی*، تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی، دوره ۲۳، شماره ۳، صص ۳۸۰-۳۵۵.
- بخارایی، احمد؛ شربتیان، محمد (۱۳۹۴). *تحلیل جامعه‌شناختی عوامل اثرگذار بر رفتارهای وندالیستی (مطالعه موردی: کلانشهر مشهد*، پژوهش‌های راهبردی امنیت و نظم اجتماعی، دوره ۴، شماره ۲، صص ۴۸-۲۱.
- رفیعی‌دارانی، هادی؛ پارساپور، سارا، دانایی سیج، مجید و زارعی، افسانه (۱۳۹۳). *بررسی آثار اقتصادی وندالیسم بر هزینه‌های شهرداری و ارتباط آن با سرمایه اجتماعی: مطالعه موردی شهر مشهد*. مدیریت شهری، دوره ۱۳، شماره ۳۶، صص ۳۶۸-۳۵۱.
- رئییسی، عنایت‌اله؛ خواجه نوری، بیژن؛ ایمان، محمد تقی؛ حسینچاری، مسعود (۱۳۹۶). *بررسی رابطه سرمایه‌های اجتماعی، فرهنگی، فناوری‌های نوین، دلبستگی و جنسیت با گرایش به تخریب‌گری*، (مورد مطالعه: دانش‌آموزان دبیرستانی استان کرمان، مجله مطالعات آموزش و یادگیری، دوره ۹، شماره ۱، صص ۴۹-۲۳.
- صمیمی، محمدرضا؛ کلانتری خلیل‌آباد، حسین؛ آقاصفری، عارف (۱۳۹۵). *الگوی مدیریت شهری در مقابله با وندالیسم شهری: نمونه موردی منطقه ۲۰ شهر تهران*، مدیریت شهری، شماره ۴۵، صص ۵۶-۳۱.
- قنبری، ابوالفضل؛ طاهونی، مهدیه؛ قادری، ناصر (۱۳۹۵). *بررسی عوامل تأثیرگذار بروز وندالیسم در مبلمان شهری*، مطالعه موردی: شهر تبریز، پژوهش‌های جغرافیای برنامه‌ریزی شهری، دوره ۴، شماره ۴، تهران، صص ۵۶۹-۵۸۶.
- کردکریمی، امیر و روشنایی، علی (۱۳۹۵). *مطالعه گونه‌شناسی و تسبوع‌شناسی رفتارهای وندالیستی، مورد مطالعه: دانش‌آموزان دوره متوسطه ناحیه یک همدان*، دو فصلنامه پژوهش‌های جامعه‌شناختی معاصر، دوره ۵، شماره ۹، صص ۷۴-۵۳.
- کریمی منجرموئی، یزدان؛ فرهنگند، مهناز (۱۳۹۵). *وندالیسم و جوانان مطالعه موردی: جوانان ۱۵ تا ۲۰ ساله شهر لردگان*، فصلنامه مطالعات توسعه اجتماعی- فرهنگی، دوره ۵، شماره ۲، صص ۲۰۶-۱۸۷.
- کشکر، سارا؛ کارگر، غلامعلی، خورشیدی، رضا (۱۳۹۰). *نقش رسانه در انتقال ارزش‌های اخلاقی و رابطه آن با وندالیسم در فوتبال*، فصلنامه پژوهش‌های ارتباطی، دوره ۱۸، شماره ۴، صص ۱۰۵-۷۱.
- محسنی‌تبریزی، علیرضا (۱۳۷۹). *مبانی نظری و تجربی وندالیسم: مروری بر یافته‌های یک تحقیق*، نامه علوم اجتماعی، دوره ۸، شماره ۱۶، صص ۲۲۷-۱۹۳.
- میرفردی، اصغر؛ احمدی، سیروس، نیکخواه، زهرا (۱۳۹۱). *بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر گرایش به وندالیسم (خرابکاری) در بین دانش‌آموزان دبیرستانی شهر یاسوج*، جامعه‌شناسی کاربردی، دوره ۲۳، شماره ۳، صص ۲۰۶-۱۸۵.
- نادری، آرزو (۱۳۹۰). *مطالعه علل رفتارهای وندالیستی در شهر همدان*، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، پژوهش اجتماعی، دانشگاه بوعلی‌سینا همدان، استاد راهنما دکتر اسدالله نقدی.
- نواح، عبدالرضا؛ کوهپائی، محمدباقر (۱۳۹۱). *عوامل اجتماعی و شخصیتی مؤثر بر گرایش به وندالیسم بین دانش‌آموزان دبیرستانی شهر اهواز*، مجله مطالعات توسعه اجتماعی ایران، دوره ۴، شماره ۲، صص ۱۴۳-۱۳۲.

- Badland, H., Pearce, J (2019). *Liveable for whom? Prospects of urban liveability to address health inequities*. Social Science & Medicine, 232, pp. 94 -105. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2019.05.001>
- Ballas, D (2013). *What makes a 'happy city'?*. Cities, 32, pp. 39–50. <http://dx.doi.org/10.1016/j.cities.32>
- Ballas, D., Tranmer, M (2013). *Happy people or happy places? A multi-level modelling approach to the analysis of happiness and well-being*. International Regional Science Review, 35, pp.70 –102.
- Bhati, A., Pearce, P (2016). *Vandalism and tourism settings: An integrative review*, Tourism Management, 57, pp. 91-105. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2016.05.005>
- Bossler, A. M (2020). *Contributions of criminological theory to the understanding of cybercrime offending and victimization*. In E. R. Leukfeldt, & T. J. Holt (Eds.), the human factor of cybercrime, pp.29–59, Routledge.
- Cheng, Z., Prakash, K., Smyth, R., Wang, H (2020). *Housing wealth and happiness in Urban China*. Cities, 96, 102470. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2019.102470>
- Conrow, L., Aldstadt, J., Mendoza, N. S (2015). *A spatio-temporal analysis of on-premises alcohol outlets and violent crime events in Buffalo, NY*. Applied Geography, 58, pp. 198-205. <https://doi.org/10.1016/j.apgeog.2015.02.006>
- Douglas, J.A., Briones, M.D., Eliane Z.Bauer, E.Z., Melissa Trujillo, M., Lopez, M., Subica, A.M (2018). *Social and environmental determinants of physical activity in urban parks: Testing a neighborhood disorder model*. Preventive Medicine, 109, pp.119 -124. <https://doi.org/10.1016/j.ypmed.2018.01.013>
- Engel, L., Chudyk, A.M., Ashe, M.C., McKay, H. A., Whitehurst, D.G.T., Bryan, S (2016). *Older adults' quality of life – Exploring the role of the built environment and social cohesion in community-dwelling seniors on low income*, Social Science & Medicine, pp. 164, 1-11. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2016.07.008>
- Gomes, V., Dionísio, J. A., Pozo-Antonio, S (2017). *Conservation strategies against graffiti vandalism on Cultural Heritage stones: Protective coatings and cleaning methods*. Progress in Organic Coatings, 113, pp. 90-109. <https://doi.org/10.1016/j.porgcoat.2017.08.010>
- Holt, T. J., Bossler, A. M (2014). *An assessment of the current state of cybercrime scholarship*. *Deviant Behavior*. 35(1), pp. 20 – 40. <https://doi.org/10.1080/01639625.2013.822209>
- Holt, T. J., Leukfeldt, R., Van De Weijer, S (2020). *An examination of motivation and routine activity theory to account for cyberattacks against Dutch web sites*. Crimina Justice and Behavior, 47(4), pp. 487–505. <https://doi.org/10.1177/0093854819900322>
- Khalilikhah, M., Heaslip, K., Hancock, K (2016). *Traffic sign vandalism and demographics of local population: A case study in Utah*. journal of traffic and transportation engineering, 3(3), pp. 192-2-2. <http://dx.doi.org/10.1016/j.jtte.2015.11.001>
- Krieger, H., DiBello, A.M., Neighbors, C (2017). *An introduction to body vandalism: What is it? Who does it? When does it happen?*. Addictive Behaviors, 64, pp. 89-92. <https://doi.org/10.1016/j.addbeh.2016.08.012>
- Leukfeld, E. R (2017). *the human factor in cybercrime and cybersecurity:*

- Research agenda.** Eleven International Publishing. <https://www.elevenpub.com/criminology/catalogus/research-agenda-the-human-factor-in-cybercrime-and-cybersecurity-1>.
- Mahrous, A. M., Moustafa, Y. M., Abou El-Ela, M.A (2018). *Physical characteristics and perceived security in urban parks: Investigation in the Egyptian context*. Ain Shams Engineering Journal, 9, pp. 3055–3066. <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>
- Maimon, D., Louderbac, E. R (2019). *Cyber-dependent crimes: An interdisciplinary review*. *Annual Review of Criminology*, 2(1), pp. 191–216. <https://doi.org/10.1146/annurev-criminol-032317-092057>
- Martinez, J.R., Martinez, R. J., Araujo, R. L (2018). *Can deep learning techniques improve classification performance of vandalism detection in Wikipedia?* Engineering Applications of Artificial Intelligence, 78, pp. 248-259. <https://doi.org/10.1016/j.engappai.2018.11.012>
- Miro-Llinares, F., & Moneva, A (2019). *Environmental criminology and cybercrime: Shifting focus from the wine to the bottles*. In T. J. Holt, & A. M. Bossler (Eds.). *the Palgrave handbook of international cybercrime and cyberdeviance*, 1–22. Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-319-90307-1_30-1.
- Moeinaddini, M., Asadi-Shekari, Z., Aghaabbasi, M., Saadia, I., ZalyShahb, M., Cools, M (2020). *Applying non-parametric models to explore urban life satisfaction in European cities*. cities, 105, 102851. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2020.102851>
- Moneva, A., Leukfeldt, A. E., Van De Weijer, S. G. A. Van De Weijer, S. G. A., Miró-Llinares, F (2022). *Repeat victimization by website defacement: An empirical test of premises from an environmental criminology perspective*. 126,106894. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2021.106984>
- Moneva, A., Miro-Llinares, F., Hart, T. C (2020). *Hunter or prey? Exploring the situational profiles that define repeated online harassment victims and offenders*. *Deviant Behavior*, 42(10), pp. 1–16. <https://doi.org/10.1080/01639625.2020.1746135>
- Mushtaha, E., Hamid, F (2016). *The Effect on Vandalism of Perception Factors Related to Housing Design, Case of U.A.E Cities*. Journal of Asian Architecture and Building Engineering, 15(2), pp. 247-254. <https://doi.org/10.3130/jaabe.15.247>
- Nwanya, S. C., Mgbemene, C. A., Ezeoke, C. C., Iloeje O. C (2018). *Total cost of risk for privatized electric power generation under pipeline vandalism*. Heliyon, 4(7), e00702. DOI: 10.1016/j.heliyon.2018.e00702
- O'Brien, K.S. & et al (2018). *Alcohol consumption, masculinity, and alcohol-related violence and anti-social behaviour in sports people*. Journal of Science and Medicine in Sport, 21(4), pp. 335-341. <https://doi.org/10.1016/j.jsams.2017.06.019>
- Pfattheicher, S., Keller, A.J., Knezevic, G (2019). *Destroying things for pleasure: On the relation of sadism and vandalism*. Personality and Individual Differences, 140, pp. 52-56. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2018.03.049>
- Piotrowska, P.J., Christopher, B., Stride, C.B., Croft, S.E., Richard Rowem, R (2015). *Socioeconomic status and antisocial behaviour among children and adolescents: A systematic review and meta-analysis*. Clinical Psychology Review, 35, pp. 47–55. <http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/>.

- Ribeiroa, V. R., Leandro da Silvaa, P. r., Gubiani, E. A., Vanessa Salete Dagac, L. A., Simões Vitulec, J. R (2017). *Imminent threat of the predator fish invasion Salminus brasiliensis in a Neotropical ecoregion: eco-vandalism masked as an environmental project*. Perspectives in Ecology and Conservation, 15(2), pp. 132-135. <https://doi.org/10.1016/j.pecon.2017.03.004>
- Richardson, E., Shackleton, C.M (2014). *The extent and perceptions of vandalism as a cause of street tree damage in small towns in the Eastern Cape, South Africa*. Urban Forestry & Urban Greening, 13(3), pp. 425-432. <https://doi.org/10.1016/j.ufug.2014.04.003>
- Robinette, J.W., Charles, S.T., Gruenewald, T.L (2018). *Neighborhood cohesion, neighborhood disorder, and cardiometabolic risk*. Social Science & Medicine, 198, pp. 70 -76. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2017.12.025>
- Robinette, J.W., Susan T., Charles, S.T., Tara L.Gruenewald, T.L (2018). *Neighborhood cohesion, neighborhood disorder, and cardiometabolic risk*. Social Science & Medicine, (198), pp. 70-76. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2017.12.025>
- Rosas Casals, M (2019). *Assessing sustainability in cities: a complexity science approach to the concept of happiness for the urban environment*. Tesi doctoral, UPC, Institut Universitari de Recerca en Ciència i Tecnologies de la Sostenibilitat. <http://hdl.handle.net/2117/177803>
- Seligman, M. E (2011). *Learned optimism: how to change your mind and your life*. New York: Random House.
- Teneyck, T.A (2016). *Justifying graffiti: (Re) defining societal codes through orders of worth*, The Social Science Journal, 53 (2), pp. 218-225, <https://doi.org/10.1016/j.soscij.2014.11.007>
- Thompson, K., Offler, N., Hirsch, L., Every, D., Thomas, M.J., Dawson, D (2012). *From broken windows to a renovated research agenda: A review of the literature on vandalism and graffiti in the rail industry*. Transportation Research Part A: Policy and Practice, 46(8), pp.1280-1290. <https://doi.org/10.1016/j.tra.2012.04.002>
- Toma, A.M., Hamer, M, Shankar, A (2015). *Associations between neighborhood perceptions and mental well-being among older adults*. Health & Place, 34, pp. 46-53. <https://doi.org/10.1016/j.healthplace.2015.03.014>
- Wilson, M., Rachel Pruchnom, G (2113). *Effects of neighborhood violence and perceptions of neighborhood safety on depressive symptoms of older adults*. Social Science & Medicine, 85, pp. 43-49. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2013.02.028>
- Won, J., Lee, C., Forjuohbc, S.N., Ory, M.G (2016). *Neighborhood safety factors associated with older adults' health-related outcomes: A systematic literature review*. Social Science & Medicine 165, pp. 177-186, <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2016.07.024>
- Zhenga, X., Yuana, Z., Zhangb, X (2020). *Does happiness dwell in an owner-occupied house? Home ownership and subjective well-being in urban China*. Cities, 96, 102404. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2019.102404>